

KUPARIA, FASAANEJA JA LYHYTAALTOJA RAPORTTIVÄINÖLÄN KULTTURIKARTOITUKSESTA

Laura Seesmeri, Katrina Virtanen ja Maunu Häyrynen

SISÄLTÖ

1. ESIPUHE.....	3
2. TULOKSET	4
3. KULTTUURIKARTOITUKSEN AINEISTOT JA TYÖVAIHEET	5
4. PERUSTIETOJA VÄINÖLÄSTÄ.....	6
5. VÄINÖLÄ-KYSELYN TOTEUTUS JA PERUSTIEDOT GRAAFEINA	7
6. KULTTUURIKARTOITUKSEN TEEMAT	11
6.1 Kokemukselliset paikat, muistojen paikat	11
6.2 Aktiiviset paikat, tunnesidonnaiset paikat.....	13
6.3. Reitit ja rajat	17
6.4 Kulttuuri osana arkea	18
7. TAIDELÄHTÖISYYS OSANA MUUTA AINEISTOA	19
8. YHTEISÖLLINEN JULKINEN TAIDE	20
9. KEHITTÄMISTOIVEET	21
10. YHTEENVETO JA ARVIO.....	23
HANKKEEN YHTEYSTIEDOT JA KANAVAT	24

ISBN 978-951-29-8761-0 (Sähköinen)

Kuparia, fasaaneja ja lyhytaaltoja
Raportti Väinölän kulttuurikartoituksesta

Tekijät:

Laura Seesmeri, Katrina Virtanen ja Maunu Häyrynen

Julkaisija:

Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen tutkinto-ohjelma

Julkaisusarja:

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen tutkinto-ohjelman julkaisuja 59

Julkaisuajankohta: Tammikuu 2022

Kansikuva ja taitto: Katrina Virtanen



1. ESIPUHE

Turun yliopiston maisemantutkimuksen hankkeessa Kulttuurisuunnistelu toteutettiin laaja kulttuurikartoitus porilaisessa lähiössä Väinölässä syksyn 2020 ja kevään 2021 aikana. Kartoituksessa painotettiin taidelähtöisiä menetelmiä ja kokemuksellista paikkatietoa yhteiskehittämisen tukena. Samaisessa hankkeessa toteutetaan vastaavanlainen kartoitus toisessa porilaisessa lähiössä Pihlavassa, josta tulaaan julkaisemaan oma raportti. Hankkeen tavoitteena on ehkäistä alueiden eriarvoistumista, tunnistaa ja vahvistaa yhteisöllisiä identiteettejä ja resursseja sekä edistää kulttuurisia oikeuksia, hyvinvointia ja tasa-arvoa.

Kulttuurisuunnistelu-hanke on osa ympäristöministeriön Lähiohjelmaa 2020-2022. Sen päämääränä on asuinalueiden kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen myönteinen kehitys, joka tuottaa asukkaille hyvinvointia ja alueille elinvoimaisuutta. Ympäristöministeriön koordinoimassa ohjelmassa ovat mukana sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö ja oikeusministeriö sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA).

Taidelähtöisyys on toiminut hankkeessa osana etnografisia kenttätöitä ja menetelmänä tavoittaa kokemuksellisuutta ja yhdessä tekemistä. Se on toiminut pääsynä alueen ja sen asukkaiden aineettomiin arvoihin ja paikkoihin sidottuihin tunteuksiin ja kokemuksiin. Menetelmän avulla pystyimme löytämään asukkaille tärkeitä paikkoja, ajallisia kerrostumia ja kehitettäviä kohteita. Samalla pystyimme luomaan pysyvää mentaliteettia alueen omaksi tuntemiseen, vahvistamaan paikallista identiteettiä ja katsantokantoja omaan ympäristöön.

Taidelähtöisissä pajoissa tuotettu kokemusperäinen tieto yhdessä kyselystä saadun paikkatiedon kanssa loi kattavan aineiston kokemuksellisuudesta, jonka olemme voineet viedä kartalle paikkatietona. Tämä tuo aluetutkimukseen ja alue-suunnitteluun uutta humanistista ja kokemuksellista paikkatietoa ja tietoa syvällisemmästä maisemasuhteesta.

Taidepajoissa keskityttiin muun muassa moniaistiseen ympäristökokemukseen sekä paikkojen erilaisiin aikatasoihin. Niissä hyödynnettiin yhteisöllistä runoutta,

äänimaisemien tallentamista, valokuvausta ja vaeltelua. Näin osallistujat pääsivät osaksi kartoitusta, jossa syvennyttiin paikan henkeen ja sen menneisyyden läsnäoloon sekä oman itsen vaikutukseen osana moniaistista ympäristöä.

Kartoitus toi esiin sekä tavallisia lähiöelämän puolia että erityispiirteitä Väinölässä. Arjen kannalta tärkeitä toimintasuuntia olivat Sampolan palvelut, Koiviston ulkoilupuisto sekä Varvourinjuopa ja Tiimanninokka ulkoilureitteineen. Huolenaiheina olivat kaupan puuttuminen, julkiset yhteydet ja virkistysalueiden kunnossapito. Viihtyvyyden suhteen oltiin lähiölle tyypillisesti kahden vaiheilla osan arvostaessa luonnonläheisyyttä ja rauhallisuutta, osan moittiessa alueen ankeutta ja häiriöitä. Suhteellisen monipuolinen asukastoiminta, vahva tietoisuus alueen teollisuusperinnöstä sekä asumisen ylisukupolvinen jatkuvuus viestivät yhteisöllisyydestä.

Kulttuurin osalta erottui etenkin T.E.H.D.A.S. ry:n pitkäaikainen taiteellinen toiminta vanhalla radioasemalla ja asukasyhteistyö, mikä oli selkeästi vaikuttanut Väinölän asukkaiden positiivisiin käsityksiin julkisesta taiteesta. Myös alakoulun rooli kulttuuritoiminnan mahdollistajana korostui. Taidetyöpajoissa näkyivät oppilaiden monipuolinen kiinnostus ja valmiudet kulttuuritoimintaan ja niiden yhteydessä hahmottui myös uusia teemoja Väinölän kulttuurikehittämiselle; teollisuusperinnön lisäksi nousivat esille esimerkiksi alueen Kalevala-aiheiset kadunnimet.

Väinölän erityispiirteeksi korostui arkisen ympäristön monipuolinen käyttö, jossa luonnonympäristö ja vanha teollisuusympäristö on otettu sekä kulttuurin että virkistykseen käyttöön. Tästä ovat esimerkkeinä vanhan lyhytaaltoaseman ympäristö, kupariteollisuuden ranta-alue sekä Varvourinjuopa. Ne ovat alueita, joissa osassa on jo ja osaan toivotaan monipuolisia käyttömahdollisuuksia, joita asukkaat voisivat myös itse ideoida ja toteuttaa.

Porissa vuodenvaihteessa 2021-2022

Laura Seesmeri, Katrina Virtanen, Maunu Häyrynen

Tämän raportin e-versio on julkaistu karttapohjaisine linkkeineen syksyllä 2021 osoitteessa: https://bit.ly/kulttuurikartoitus_vainola.



2. TULOKSET

Väinölän tärkeimmiksi positiivisiksi piirteiksi osoittautuivat rauhallinen ympäristö, hyvät ulkoilualueet, puistojen ja vesistöjen läheisyys sekä sosiaalisesti rento ja omaehtoinen elämä. Samalla näihin liittyviin puoliin kohdistui kärkein kritiikki. Kaupunginosien kehittämisessä Väinölä koettiin unohdetuksi, lenkkipolut kaipaivat hoitoa, puistot roskiksia, vesistöt parempaa huolenpitoa ja pääsymahdollisuuksia ja sosioekonominen kehittyminen koettiin myös haastavaksi.

Alueelle kaivataan parempia palveluja ja/tai parempia julkisia yhteyksiä keskustaan/kauppoihin. Entisen kaupan sijoittaminen niin, että se olisi tiiviimmän asutuksen eli kerrostaloalueen reunalla palvelisi laajemmin myös lähialueiden asukkaita. Entisen palvelukeskuksen sijaintia pidettiin ongelmallisena.

Luonnontilaista ja avaraa ympäristöä arvostettiin. Ympäristönhoidon toiveet liittyivät yleiseen siisteyteen ja saavutettavuuteen. Täydennysrakentaminen omakotitalotonttien lisäämisellä jakoi mielipiteitä. Osa kaipasi lisää rakennettua ympäristöä ja osa taas pelkäsi luonnontilaisen avaran ympäristön katoamista.

Yleisesti alueen historiasta ja kulttuurista oltiin hyvin tietoisia. Paikkoihin liittyvistä muistoista ja merkityksistä välittyi monisukupolvinen väinöläläisyys ja identiteetti. Harrastusmahdollisuuksia, Varvourinjuovan hyödyntämistä ja Mastojen puiston aluetta ja siellä järjestettävien tapahtumien kehittämistä sekä kerrostaloalueen rakennuskannan kohentamista nostettiin esille. Yhdessä kehitettävää taidetta toivottiin ja pelättiin. Osa näki sen ulkopuolisena "taidepesuna" mutta suurempi osa positiivisena piristysenä.

Esille nousi Väinölän kehitysvaiheet ennen kerrostaloaluetta, kerrostaloalueen alkuvaiheet suurine lapsimäärineen, levottomammaksi koettu 1980-1990-luku ja nyt rauhallisempi joskin kaupunkikehityksessä unohdetuksi koettu alue. Kehityskulussa Väinölän koetaan olevan sellaisessa vaiheessa, että pienilläkin satsauksilla alueesta tulisi viihtyisämpi. Hyödyntämättömäksi potentiaaliksi nousivat esille polut, hallitulla hoitamattomuudella pidetyt puistoalueet, juopa ja joki, väljäpohjaiset asunnot taloyhtiöissä sekä uuden Itätuulen oppimiskeskuksen palvelut. Väinölän

sijaintia kaupungin meneillään olevassa kasvussa ja kehityksessä pidettiin positiivisena, koska se sijaitsee kuitenkin lähempänä keskustaa ja palveluita kuin useimmat uudet alueet. (LS)

Kuva ylhäältä oikealta: 1. Taloyhtiöiden sisäpihat rajoittuvat rauhallisiksi ja autottomiksi alueiksi. 2. Ojien vierustoilla kulkevat polut ovat ulkoilijoiden ahkerassa käytössä. 3. Koivistonpuistosta löytyy myös viljelypalstoja. 4. Radioaseman rakennus siirtyi kokonaan kaupungin kulttuuritoimen käyttöön keväällä 2021 ja samalla käynnistyivät sen julkisivun rappaustyöt. (LS)



3. KULTTUURIKARTOITUKSEN AINEISTOT JA TYÖVAIHEET

Kulttuurikartoituksessa kerätään paikkasidonnaisesti monipuolista aineistoa kohdealueesta. Pääpaino on alueen omaäänisyyden esille nostamisessa, laaja-alaisessa kulttuurin määrittelyssä, monipuolisissa etnografisissa kenttätöiden menetelmissä sekä toimijoiden kartoittamisessa. Taustalla on ajatus kulttuurista elämäntapana ja kartoituksella saadaan selville se, joka on ihmisille arjessa tärkeää. Aineistonkeruussa voidaan tapauskohtaisesti painottaa jotakin keruun muotoa. Tässä kartoituksessa pääpaino on ollut taidelähtöisissä menetelmissä ja osallistavassa kokemuksellisen paikatiedon keruussa.

Kartoituksessa hyödynnettiin seuraavia aineistoja ja keruumenetelmiä:

- Media-aineistot: sosiaalinen media, keskusteluryhmät, uutisnäkyvyys. Satakunnan Kansan aineistoa kerrostaloalueen rakennusvaiheilta aloitettiin käymään läpi mikrofilmeiltä Porin kirjastossa, mutta epidemian vuoksi mikrofilmipisteet poistettiin käytöstä.
- Havainnointi ja go along -haastattelut alueella. Syksystä kevääseen jokaiseen vuorokauden aikaan jokaisena viikon päivänä käyntejä alueella, kenttäpäiväkirja alueesta.
- Droonikuvaus keväällä ennen puiden puhkeamista lehteen. Kuvista mahdollista löytää polkuja ja havainnoida näin alueiden käyttöä. Drooninousut Tiimanninkosta ja Radioasemantieltä vanhan kiviportin kohdalta.
- Kenttätöissä kohdattujen ihmisten kävelyhaastattelut
- Taidelähtöiset pajat päiväkotilaisten, Väinölän alakoulun ja Itätuulen yläkoulun kanssa + väliikäisten veistosten aiheiden ideointi yhdessä asukkaiden ja taiteilijoiden kanssa käyttäen taustana kenttätöiden tuloksia

- Kyselyn suunnittelu hyödyntäen taustatietona tehtyjä kenttätöitä, jolloin kyselyssä pystyttiin dialogimaisesti refleктоimaan jo saatuja tuloksia suuremman osallistujaryhmän kanssa. (LS)

Kuvat ylhäältä oikealta: 1. Tutkijat kentällä kohtaamassa ihmisiä vapunpäivän jälkeisenä päivänä radioaseman avoimissa ovissa. Kuva Niilo Rinne. 2. Keväinen Varvourinjuopa ilmasta nähtynä (KV) 3. Syksyistä havainnointia Väinölän ahon piha-alueilla (LS) Taidelähtöisiä pajoja tehtiin myös yhteistyössä Taide Sortimentin kanssa (KV)



Kuva: Niilo Rinne



4. PERUSTIETOJA VÄINÖLÄSTÄ

Väinölän kaupunginosa

Väinölä on Porin itäinen kaupunginosa noin neljän kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Sen kerrostaloalue rakennettiin 1970-luvun alussa viereisen kupariteollisuuden työvoiman tarpeisiin. Sitä ennen alueella on ollut omakotitalo- asutusta ja vanhempia tehtaan työntekijöiden asuintaloja.

Väinölän alakoulu on rakennettu vuonna 1959 ja kirkko vuonna 1956. Väinölässä on reilu 2500 asukasta (2017 tilasto) ja asukasluku on ollut jatkuvassa laskussa vuodesta 2008 asti tarkastellen. Suurin ikäluokka on 25-54 -vuotiaat, mutta iäkkäämpiä (55-74 -vuotiaita) on liki 30% (2017 tilasto). Vuosien 2014-2017 välisenä aikana Väinölässä ei ole ollut uudisrakentamista juuri ollenkaan.

Karttakuva vasemmallä: Esri



5. VÄINÖLÄ-KYSELYN TOTEUTUS JA PERUSTIEDOT GRAAFEINA

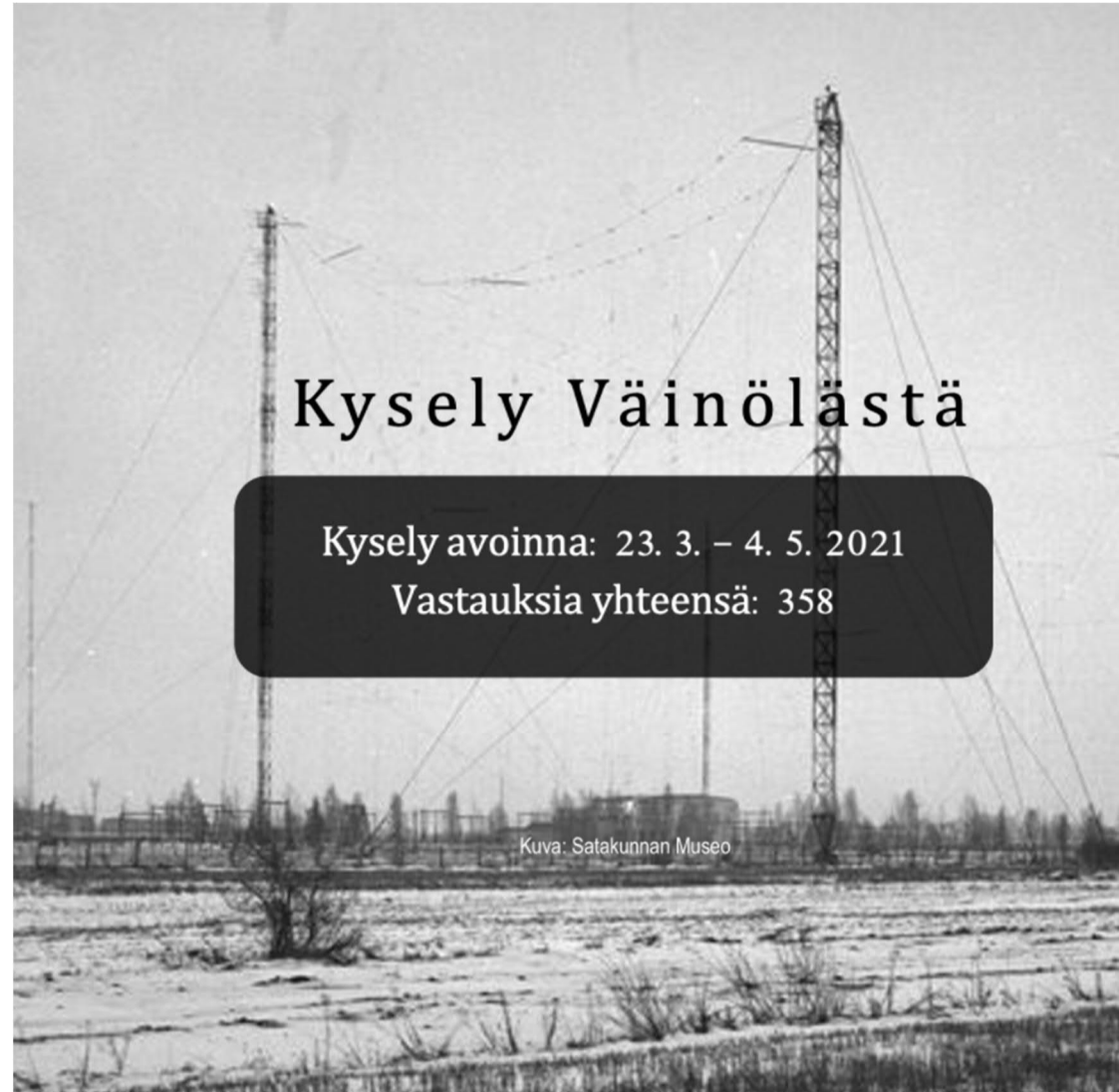
Kysely laajensi ja vuorovaikutteisesti heijasti jo tehtyjä kenttätöitä. Siihen sisältyi mm. osio, jossa vastaajat arvioivat haastatteluissa esiinnousseita väittämiä liukumalla täysin samaa mieltä/täysin erimieltä. Kyselyssä kerättiin myös muistoja ja kokemuksia esiin nousseista tärkeimmistä paikoista. Muina osioina olivat karttasidonaiset osuudet, joissa vastaajat merkitsivät karttoihin tunnesidonnaisia paikkoja sekä arkisia aktiivisen toiminnan paikkoja. Muina osioina olivat äänestyskysely julkisen taideteoksen muodosta ja sisällöstä sekä Toivepolku-osuus, jossa karttaan merkiten pystyi sijoittamaan kehitystoiveitaan alueelle. Jokaiseen osioon tuli myös runsaasti avoimia vastauksia.

Kyselyä levitettiin laajasti, koska sen painoarvo katsottiin ennakoitua tärkeämmäksi pandemiatilanteen aiheuttamien rajoitusten takia. Monipuolinen kysely korvasi osittain fyysisesti kokoon kutsuttuja asukastilaisuuksia. Suunniteltu avusteinen vastaaminen, eli tutkijoiden yhdessä asukkaiden kanssa kyselyn täyttäminen, täytyi myös peruuttaa tartuntariskin takia. Sen sijaan kyselyyn oli mahdollista vastata myös tulosteisiin paperiversioihin, joita sai asukastuvalta. Nämä vastaukset tutkija syötti osaksi sähköistä aineistoa.

Vastausten määrässä katsotaan onnistuneen hyvin. Vastauksia tuli yhteensä 358. Myös kyselyn levittämisessä katsotaan onnistuneen. Kyselyä levitettiin mm. seuraavien kanavien kautta:

- Hankkeen omat kotisivut ja some-tilit
- Porin yliopistokeskuksen kotisivut
- Turun yliopiston sivut ja some-kanavat
- Porin kaupungin kaupunkisuunnittelun some-kanavat
- Itäporin esiopetuksen ja koulujen opettajat ja vanhempainyhdistykset,
- Itä-Porin alueen pienkiinteistöyhdistykset
- Väinölässä toimivat palveluasumisen yksiköt
- Väinölässä toimivat harrastuskerhot (esim. Karhufutis, 4h ja partiot)
- Sampolan kirjasto ja Itätuulen salonki siellä toimivine yhdistyksineen
- Teljän kirkon Väinölässä ja Teljässä toimivat diakonit
- Porin nuorisovaltuusto.

Lisäksi kysely sai mediahuomiota Radio Porissa ja Ylen Satakunnan lähetyksissä. Kyselyn paperista ilmoitusta kiinnitettiin alueen ulkoilureiteille ja asukastuvan työntekijöiden toimesta sitä jaettiin rappukäytäviin, postiluukkuihin ja -laatikoihin. (LS, taustakuva Satakunnan Museo, seuraavat graafit KV)



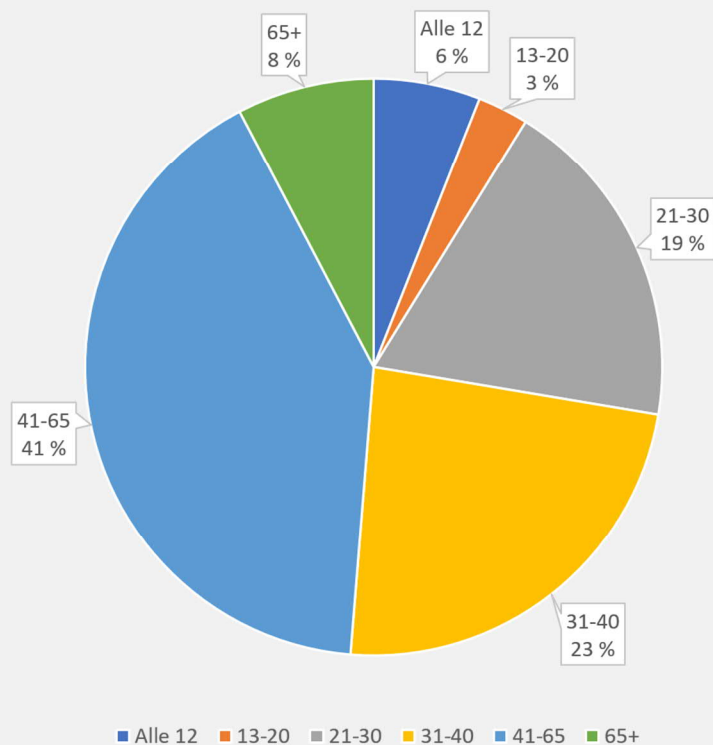
VASTAAJIEN IKÄJAKAUMA

Ikäjakaumassa näkyvät hyvin eri ikäiset. Myös muutama koululuokka on vastannut kyselyyn ja suurimmat ikäluokat ovat aktiivisessa iässä olevia aikuisia. Vastaa- jista naisia oli 60 %.

Tähän kysymykseen vastanneita: 351

Vastaamatta jätti yhteensä: 7 (2%)

Kyselyyn vastanneita yhteensä: 358

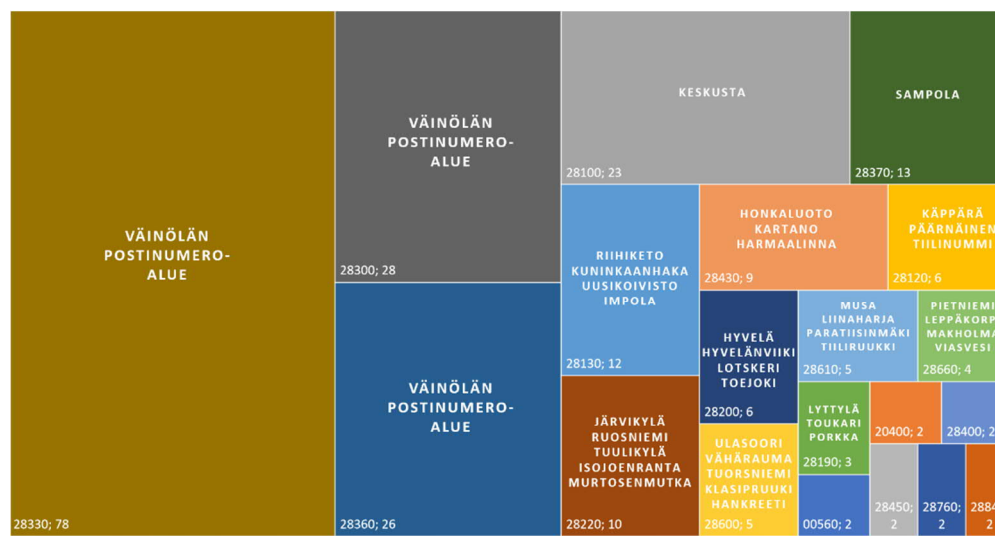


POSTINUMEROJAKAUMA

Suuri osa vastaajista asuu jollakin Väinölän postinumeroalueella. Myös lähialueet ovat hyvin edustettuina, koska koulupiirikin ulottuu esim. Harmaalinnaan. Vastaa- jissa on myös entisiä väinöläisiä ja siellä työssä käyviä. Piirroksessa esitetään vastausmäärien jakauma postinumeroalueittain.

Väinölästä vastattiin seuraavasti:

- 28330; 78/358 vastausta
- 28300; 28/358 vastausta
- 28360; 26/358 vastausta

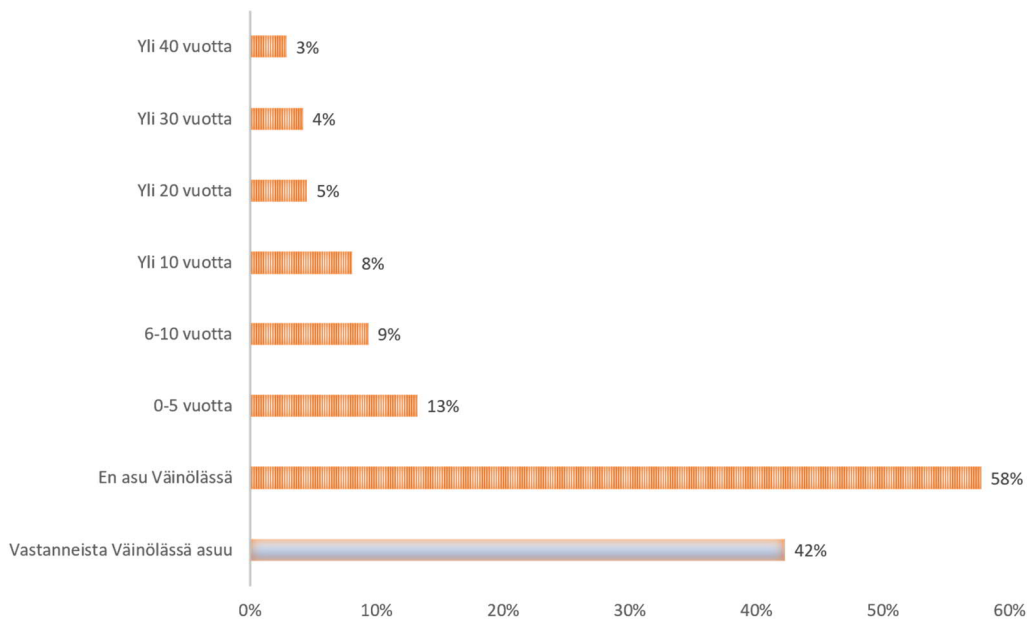


1 vastaus postinumeroalueelta: 00250, 01390, 01680, 03250, 04310, 15240, 20100, 20200, 20220, 20540, 20660, 20700, 20780, 28240, 28500, 28540, 29200, 29250, 29340, 29570, 29600, 32710, 32730, 33180, 33710, 37560, 40200, 63700 ja 70110.

KUINKA PITKÄÄN OLET ASUNUT VÄINÖLÄSSÄ?

Tässä graafissa entiset väinöläläiset jäivät osioon "en asu Väinölässä" samoin väinöläläisten läheiset sukulaiset, jotka usein vierailevat alueella ja ovat vastanneet kyselyyn.

Tähän kysymykseen vastanneita: 310
Vastaamatta jätti yhteensä: 48 (13%)
Kyselyyn vastanneita yhteensä: 358



VÄITTÄMIÄ VÄINÖLÄSTÄ

Tämän osion väittämät perustuvat kyselyä ennen tehtyihin kenttätöihin ja ovat sitaatteja haastatteluista. Osio täydentyi lukuisissa avoimissa vastauksissa. Ristiriitaisimmiksi jäivät väittämät Väinölästä maaseutumaisena alueena sekä väite omanlaisesta kulttuurielämästä. Moni oli yhtä mieltä näiden väitteiden kanssa mutta avoimissa vastauksissa nousi erimielisyys.

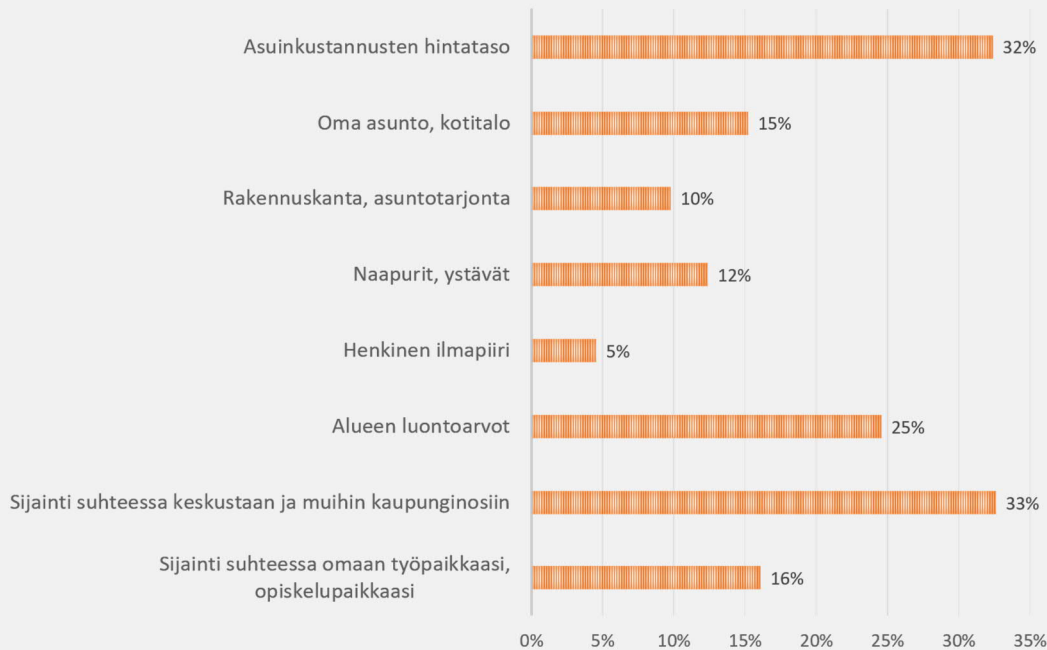
Arvioita annettiin yhteensä 1362
Kyselyyn vastanneita yhteensä 358



VÄINÖLÄN HYVÄT PUOLET

Väinölän hyväksi puoliksi nousivat luontoarvot, asuinkustannusten edullisuus ja sijainti. Sen sopivuutta lapsiperheille ja koiranomistajille sekä asuintalojen monimuotoisuuden (kerros-, rivi- ja omakotitalot) hyviä puolia korostettiin avoimissa vastauksissa.

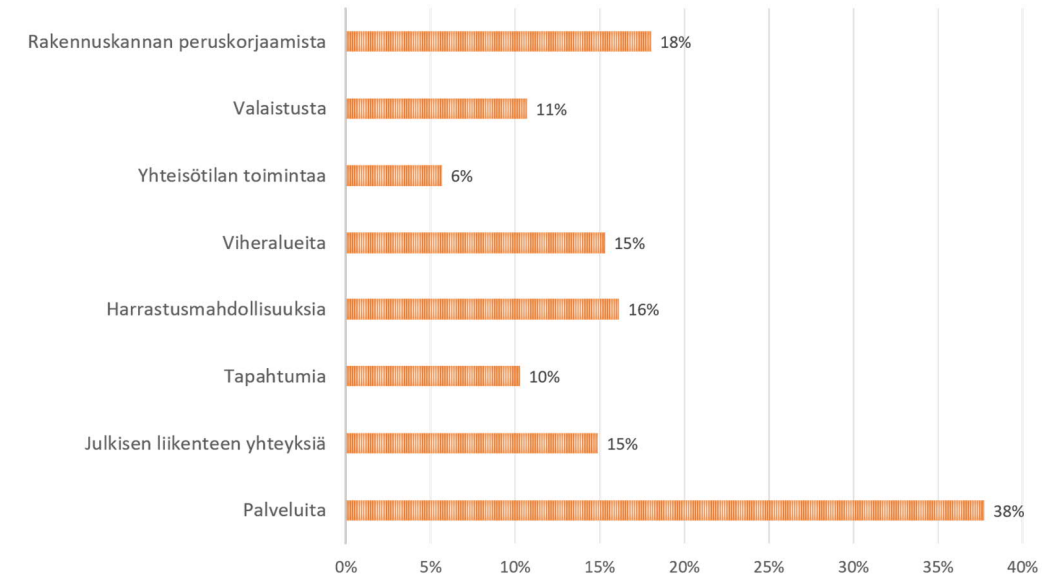
Väinölän hyviä puolia arvioitiin yhteensä 460 kertaa
Kyselyyn vastanneita yhteensä 358



VÄINÖLÄÄN KAIVATAAN

Melko yksinäisesti kaupan puute koettiin suurimmaksi haittatekijäksi. Lisäksi kaivattiin yleisilmeen kohentamista erityisesti kerrostalojen suhteen. Suosituille ulkoreiteille kaivattiin valaistusta ja säännöllistä hoitoa.

Väinölän puutteita arvioitiin yhteensä 477 kertaa
Kyselyyn vastanneita yhteensä 358



6. KULTTUURIKARTOITUKSEN TEEMAT

Tässä kartoituksessa teemoiksi on valikoitunut alusta asti kokemuksellisuuteen ja tunteisiin liittyvät paikkasuhteet ja reitit, joita kartoitetaan erityisesti taidelähtöisin menetelmin. Kulttuurikartoituksen luonteeseen kuuluu alhaalta-ylöspäin tapahtuva tutkimusote, joka antaa äänen alueen asukkaille ja käyttäjille. Teemat perustuvat kenttätöön havainnointiin, asukkaiden nostoihin ja kerätyn aineiston tulintaan. Kaikki teemat liittyvät alueen arkiseen käyttöön, kokemuksellisuuteen ja kulttuurillisiin piirteisiin.

Kenttätöön edetessä kartoituksen teemat ovat kiteytyneet neljään teemaan:

- Kokemukselliset paikat, muistojen paikat
- Aktiiviset paikat, tunnesidonaiset paikat
- Reitit ja rajat
- Kulttuuri osana arkea

Kuvat: 1. Lasten piirustus luonnonläheisestä Väinölästä 2. Betonilaituri on tehtaan parkkipaikan takana Kokemäenjoen varrella (LS) 3. Kuparipuiston tehtaan rakennukset edustavat useamman aikakauden tehdasarkkitehtuuria (LS) 4. Lasten piirtämästä Väinölästä löytyy myös koulutalo.

6.1 Kokemukselliset paikat, muistojen paikat

Kyselyssä oli osio, jossa pyydettiin kertomaan kuvattuihin paikkoihin liittyviä kokemuksia ja muistoja. Paikoiksi oli valikoitu julkisia ja havainnoinnissa erityisen merkityksellisiksi nousseita aktiivisessa käytössä olevia yhteisesti jaettuja paikkoja. Avoimia vastauksia kertyi useita satoja. Esille nousivat seuraavat teemat: menneisyyteen linkittyvät muistot ja merkitykset, negatiiviset ja positiiviset kokemukset tai merkitykset sekä näkemykset kehitysmahdollisuuksista. Jokaisen paikan kohdalla nousi esille myös muita teemoja ja positiiviset/negatiiviset merkitykset olivat myös luokiteltavissa tarkempiin kategorioihin kuten esimerkiksi rakennettu ympäristö, lähiluonto, sosiaaliset merkitykset sekä mainetekijät. Samaten aikaan liittyvät muistot ja merkitykset jakautuivat kategorioihin henkilökohtaiset muistot, yleiset menneisyyteen liittyvät kommentit, kehitystoiveet ja pelko negatiivisesta kehityssuunnasta.

Tämä kartoitus luo kuvan Väinölän kokemuksellisuudesta, positiivisista ja negatiivisista muistoista ja merkityksistä sekä asukkaiden ajallisesta suhteesta ympäristöönsä. Väinölä on monelle ylisukupolvinen asuinalue ja sen paikkoihin liittyy paljon kokemuksellista ja yleistiedollista menneisyyssuhdetta. Tämä paikkatietoisuus luo kehukset myös tulevaisuuskatseelle, toiveille ja kehityskululle alueen suhteen.



Yleisesti Väinölää kuvaavissa vastauksissa Väinölästä nousee esille
oheisen taulukon teemat:

	Positiiviset (161)	Negatiiviset (41)
Luontoarvot, ympäristö	"Kodikas, viihtyisä, rauhallinen ja sopiva yhdistelmä uutta ja vanhaa. Luonnonläheisyyttä tuovat joki ja alueella kulkevat fasaanit."	"Likainen, saastainen, roskainen, levoton, rauhaton, poliisit, köyhien alue, pakon edessä"
Rakennukset, infrastruktuuri	"Edullista asumista, lähellä mutta kuitenkin tarpeeksi kaukana isommasta hälinästä, lyhyt matka Mikkolan kauppoihin. Hyvin löytyy myös ilmaista parkkitilaa!"	"Paljon sijoitusasuntoja 'paremmalla väellä' jotka vähemmistöt/duunarit maksaa."
Sijainti ja kulkuyhteydet	"Lähellä keskustaa, rauhallinen, eikä mikään tusinamiljöö vaan kerrassaan ihastuttava vaihtelevine taloineen ja pihoineen."	"Liian etäällä kaikesta"
Sosiaaliset puolet	"Ei paineita sosiaalisesta kilpailusta (rakennuskanta, pihasuunnittelu, grillin koko)"	"Halpaa asumista, kerrostaloissa ei omaa rauhaa kun seinän ja katon läpi kuuluu kaikkien naapureiden äänet."
Kehitys	"Avara, luonto lähellä, rauhaisa, omissa oloissaan oleva, hivenen unohdettu, kehityskelpoinen, ikääntyvä"	"Levoton, likainen, ränsistynyt, pieni, sivuutettu"
Mielikuvat	"Mainettaan parempi paikka."	"tylsä, harmaa, huono maine, asuntojen arvo laskee, ei palveluita"

Taulukko: LS



Kokemuksellisia ja muistojen paikkoja kuvaavia tarinakarttoja

Väinölän paikkoja -tarinakartta: https://bit.ly/vainolan_paikkoja

Tarinakartta on koottu kyselyn osiosta, jossa kerättiin avoimia vastauksia Väinölän julkisista ja yhteisesti jaetuista aktiivisesti käytetyistä paikoista. Esille nousevat menneisyystietoisuus, ylisukupolvisuus sekä kehitystoiveet. Väinölän tärkeiksi paikoiksi on merkitty niin teollisen kulttuuriperinnön ympäristöä, ulkoilualueita ja vesistöä sekä asuttuja alueita.

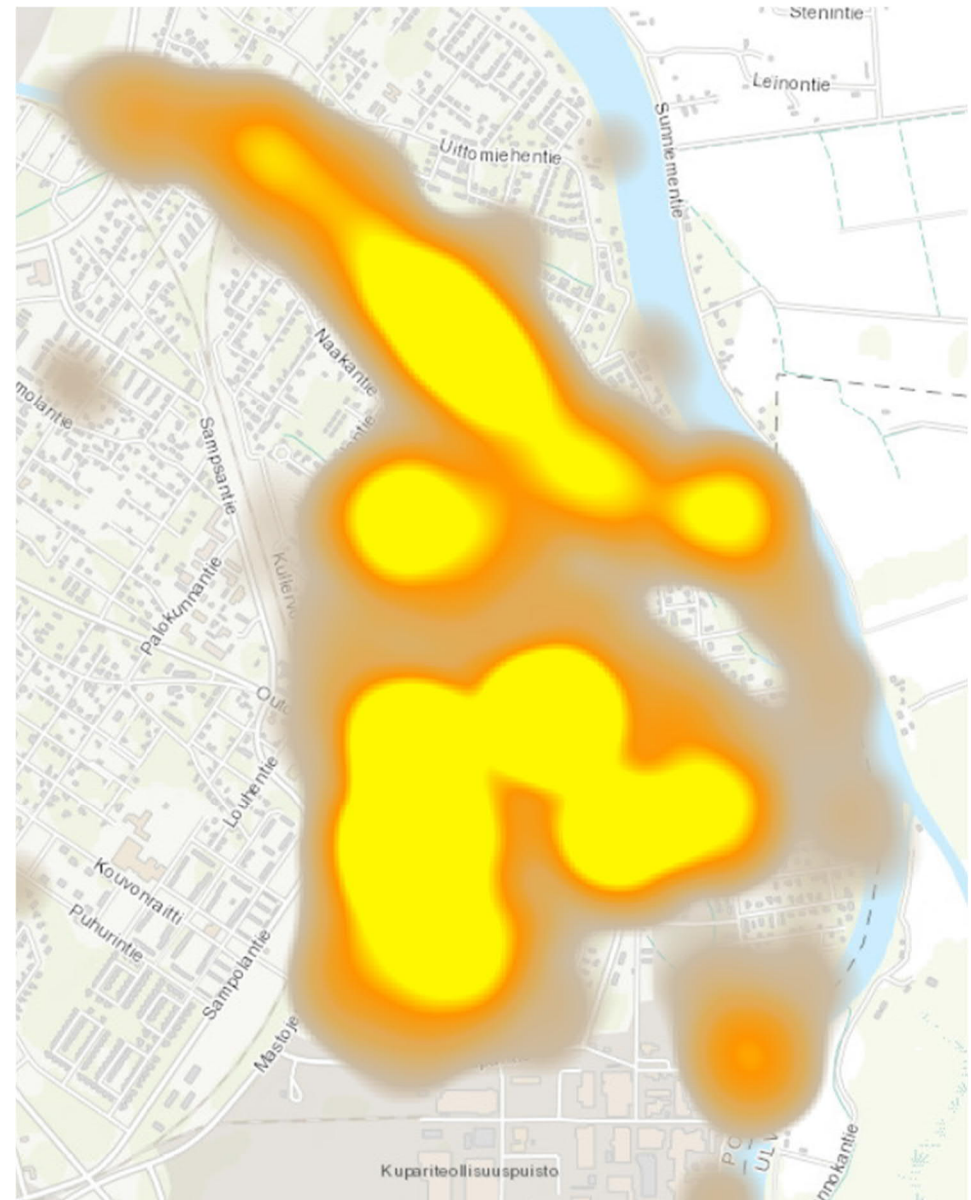
Lasten Väinölä -tarinakartta: https://bit.ly/lasten_vainola

Millainen Väinölä on lasten silmin? Kolmasluokkalaisten piirustukset ja neljäsluokkalaisten ainekirjoitukset Väinölästä nostavat esille Väinölän alueita, yhteyksiä naapurialueisiin sekä tunnepitoista ja kokemuksellista Väinölää. Lasten Väinölä ulottuu maantieteellisesti laajalle alueelle ja pitää sisällään monipuolisia paikkoja, joihin kohdentuu kokemuksellisuutta ja tunneperäisyyttä.

6.2 Aktiiviset paikat, tunnesidonnaiset paikat

Vastaajien kartalle merkitseminä tekemisen paikkoina nousevat esille erityisesti kerrostaloalue, radioasemaa ympäröivä puisto ja Varvourinjuopa, kuten viereinen lämpökartta osoittaa. Myös polut Väinölän ja Koivistonluodon rajoilla ovat vastaajille tärkeitä paikkoja.

Aktiivisesti käytetyt paikat heijastuvat myös tunnesisältöihin ja paikkoihin, joita arvotetaan kauniiksi tai miellyttäväksi. Seuraavissa kartoissa näet kyselyn vastaajien merkitsemiä karttapisteitä kolmelta tärkeimmiksi nousseilta alueilta. (LS)

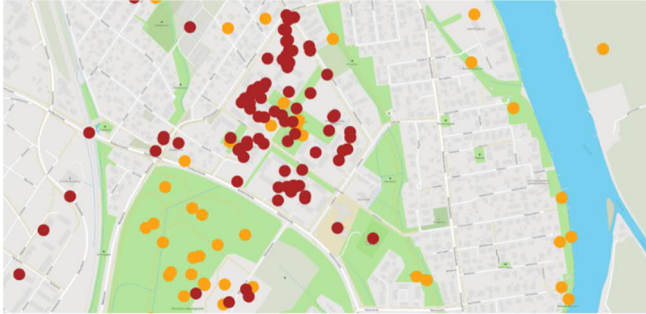


Väinölän aktiiviset alueet lämpökartalla kuvattuna. Kartta: KV.



Kerrostaloalue

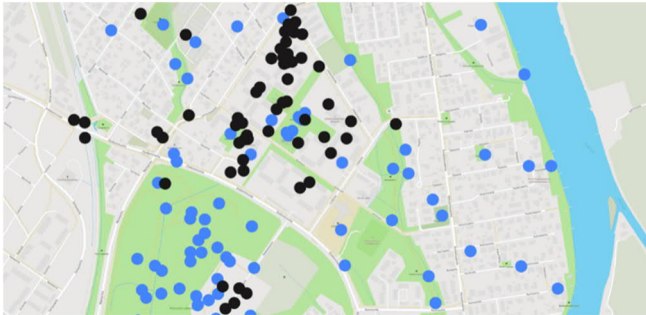
Kauniiksi ja rumiksi koetut paikat



● Kaunis

● Ruma

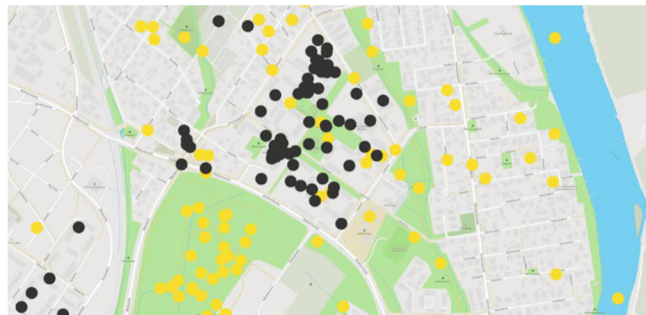
Miellyttäväksi ja pelottaviksi koetut paikat



● Miellyttävä

● Pelottava

Rauhallisiksi ja levottomiksi koetut paikat



● Rauhallinen

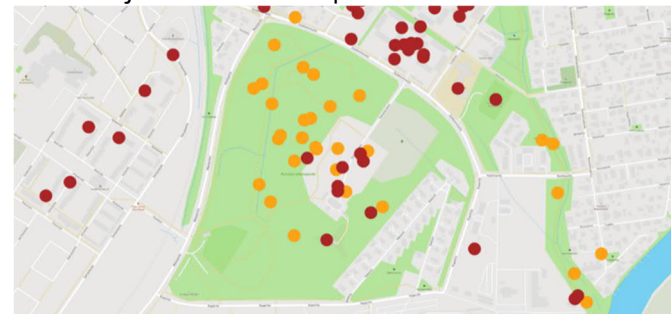
● Levoton





Radioaseman alue

Kauniiksi ja rumiksi koetut paikat



● Kaunis

● Ruma

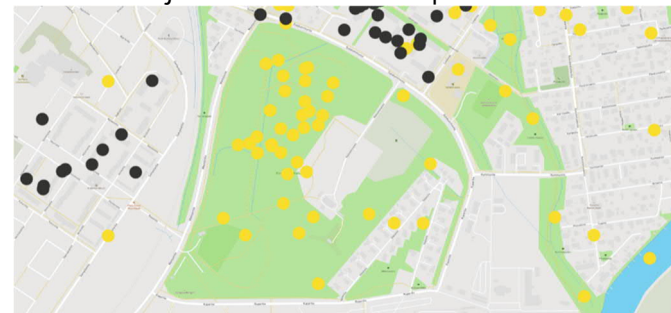
Miellyttäväksi ja pelottaviksi koetut paikat



● Miellyttävä

● Pelottava

Rauhallisiksi ja levottomiksi koetut paikat



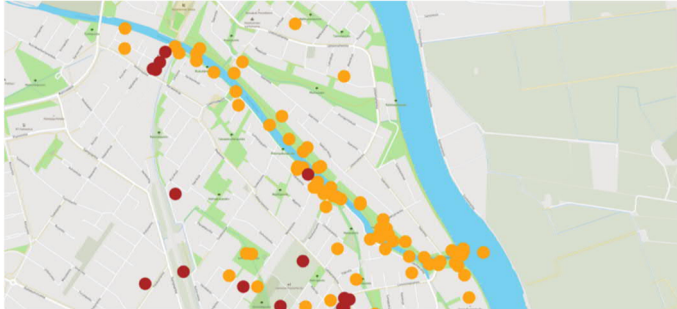
● Rauhallinen

● Levoton



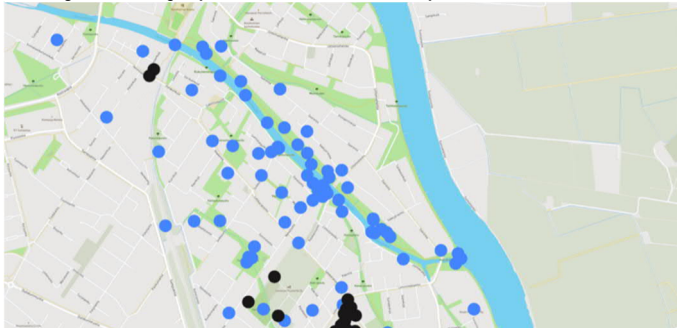
Varvourinjuovan alue

Kauniiksi ja rumiksi koetut paikat



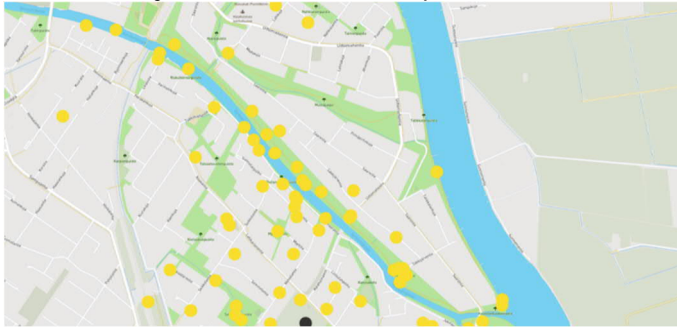
- Kaunis
- Ruma

Miellyttäväksi ja pelottaviksi koetut paikat



- Miellyttävä
- Pelottava

Rauhallisiksi ja levottomiksi koetut paikat

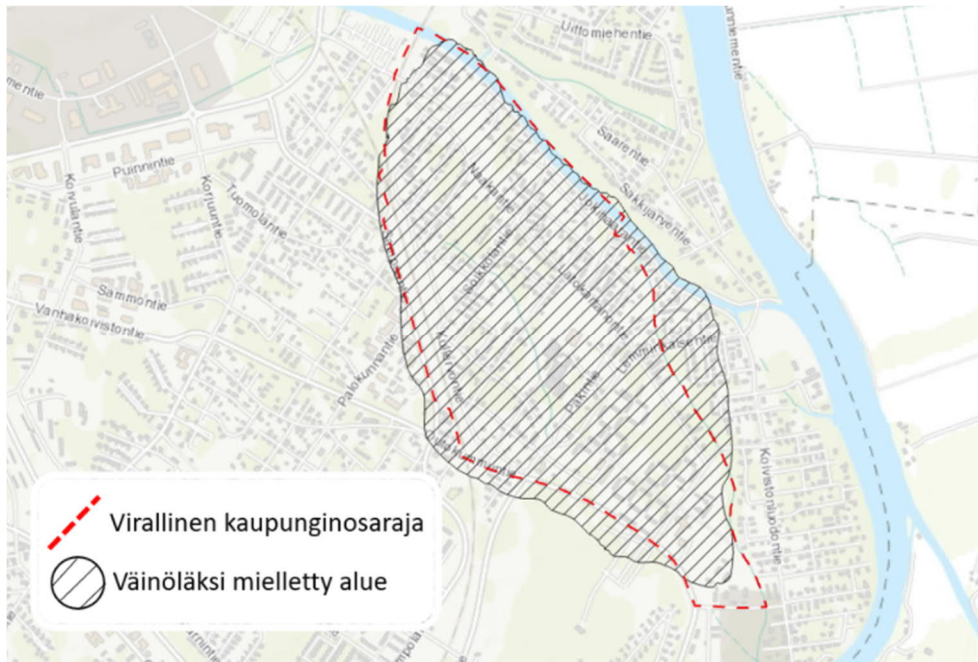


- Rauhallinen
- Levoton



6.3. Reitit ja rajat

Vastaajat rajaavat Väinölän vesistöillä, junaradalla ja suuremmilla tieväylillä. Saumattomasti Väinölään liitetään osa Koivistonluotoa ja Metallinkylää. Sosioekonominen jyrkkä ero koetaan olevan Väinölän ja Kalaholman välillä.



Punaisella katkoviivalla Väinölän virallinen kaupunginosaraja ja mustalla viivoituksella keskimääräisesti Väinöläksi mielletty alue.

Viereisen sivun kartassa on kuvattu yleisimmät reitit Väinölästä naapurikaupunginosiin ja keskustaan. Vapaa-ajan reitistö polveilee harmaalla merkityllä alueella. Kartat: KV.



6.4 Kulttuuri osana arkea

Kartoitus osoitti, että Väinölään liittyy paljon kulttuurillisia ominaispiirteitä, jotka näkyvät alueen ympäristössä. Tärkeitä alueellisia kulttuurisen resurssin polttopisteitä ovat Radioaseman ja veistospuiston ympäristö, tehdasalueet, koulu, vesistöt ja polut.

Radioaseman ja veistospuiston ympäristö on monipuolinen alue, jonne tullaan sekä ihastelemaan että ihmettelemään veistoksia, luonnontilaista metsikköä ja vanhaa radioaseman rakennusta. T.E.H.D.A.S. ry on tehnyt pitkäjärjestyksestä yhteistyötä asemalla ja se on otettu laaja-alaisesti osaksi väinöläistä tai laajemminkin itäporilaista yhteisöä. Alueella sekoittuvat monipuolisesti taide-, kulttuuri- hyötyviljely- ja liikuntatapahtumat. Myös alueen käyttö on monipuolista; sinne joko tullaan varta vasten esim. katsomaan veistoksia tai se toimii läpikulkua- ja oikoreittinä Väinölästä Sampolan kouluun tai kirjastoon tai Mikkolan kauppoihin.

Väinölää rajaaviin tehdasalueisiin liittyy paljon muistoja ja merkityksiä. Nämä alueet liittävät Väinölään ylisukupolvista asumista ja kotiseutumerkityksiä. Kupariteollisuuspuiston tehtaiden mainitaan olevan syy Väinölään olemassaoloon ja Varvourinjuopaan liitetään muistoja ajalta, jolloin se toimi tukinuitoväylänä ja tukki-varastona. Teollinen kulttuuriperintö on vahvasti läsnä Väinölässä.

Väinölään koulu on alueen keskeinen toimija. Koululla kokoontuu harrastusryhmiä, koululla on omia kerhoja ja koulun opetussuunnitelmaan kartoitusvuonna kuului monialaisen oppimisen kokonaisuutena oma alue Väinölä.

Väinölään toivottiin julkista taidetta ja tapahtumia. Radioasemalla olleista tapahtumista oli hyviä muistoja ja tapahtumien myötä koko alueeseen ja sen taide- ja kulttuuritoimijoihin on alettu suhtautumaan entistä positiivisemmin. (LS)

Ennen yleisin kulkuväline tehtaalle oli polkupyörä. Kupariteollisuuspuiston parkkipaikalla on vielä suuret katetut pyörätelineet (LS)



7. TAIDELÄHTÖISYYS OSANA MUUTA AINEISTOA

Kulttuurisuunnistelu-hankkeen yhtenä kärkenä on ollut tutkia taidelähtöisiä menetelmiä osana kulttuurikartoitusta ja yhteiskehittämistä. Kaikki haastattelut on tehty kävelyhaastatteluina, jolloin on kiinnitetty erityistä huomiota myös ympäristön ääniin, hajuihin sekä liikkeen kautta saavutettavaan tuntoaistimukseen.

Taidepajoissa on myös keskitytty moniaistiseen ympäristökokemukseen sekä paikkojen erilaisiin aikatasoihin. Taidepajoissa on hyödynnetty yhteisöllistä rounoutta, videointia, äänimaisemien tallentamista, valokuvausta sekä vaeltelua. Näin osallistujat ovat päässeet osaksi kartoitusta, jossa syvennytään paikan henkeen ja sen menneisyyden läsnäoloon sekä oman itsen vaikutukseen osana moniaistista ympäristöä.

Taidepajojen lisäksi kyselyssä kartoitettiin toiveita ja näkemyksiä mahdollisesta julkisesta taideteoksesta.



Taidelähtöisten työpajojen tuloksia tarinakartoilla

Kalevala Väinölässä -tarinakartta: https://bit.ly/kalevala_vainolassa

Väinölän koulun opettajat ja oppilaat innostuivat Kalevala-aiheesta: "Koko Kalevalahan on täällä meidän ympärillä katujen nimissä". Kalevalasta luotiin reitistö ja osa kaduista sai kuvitteelliset uudet kyltit. Alueen tutkiminen kalevalaisen paikanimistön kautta loi erilaisen menneisyyskatseen ja kulttuurisidonnaisuuden omaan alueeseen. Samalla tutustuttiin kalevalaiseen runomittaan ja melodioihin.

Vesi on matkalla -tarinakartta: https://bit.ly/vesi_on_matkalla

Esikouluikäiset lapset saivat päättää oman retkensä reitin, jolla kuvattiin kehyksiin omia maisemia ja kirjoitettiin niistä runoja. Lapset olivat ylpeitä lopputuloksesta ja työskentelyn aikana kiinnitettiin huomiota niin yksityiskohtiin kuin laajempaankin kokonaisuuteen. Oma Väinölä on runoissa turvallinen leikki- ja seikkailuympäristö.

Runovideot Väinölästä: https://bit.ly/kulttuurisuunnistelu_youtube

Väinölän koulun kaksi viitosluokkaa tutkivat omaa ympäristöään kirjoittaen runoja yhdessä tutkijan kanssa, tallentaen äänimaisemia ja videoiden talvista Väinölää. Lopputuloksena koottiin kummallekin luokalle omat runovideot. Työ avasi silmät, korvat ja mielen Väinölään ja oppilaat tunsivat voivansa tarkkailla sitä uudesta näkökulmasta. He kokivat voivansa välittää omaa suhdetta ympäristöönsä uudella ja innostavalla tavalla. Videoista välittyy moniaistinen maisema ja erilaiset tunteet; mukana on ironiaakin ja kriittisyyttä.

Signaaleja-työpaja radioasemalla: https://bit.ly/signaaleja_tyopaja

Itätuulen koulun kahdeksaluokkalaisten osallistui "Signaaleja"-työpajaan. Päämääränä oli herätellä nuoret etsimään valokuvauksen ja runouden keinoin menneisyyden merkkejä ja tämän hetken tunnelmaa radioaseman ympäristöstä. Pajat tuottivat intensiivisellä harhailulla monipuolisen otoksen alueen henkeä.

Kuvat: Signaali-työpajassa yläkoululaiset etsivät menneisyyden ja nykyisyyden merkkejä radioaseman ympäriltä, kuva on osa pajassa tuotettua kokoelmaa Viidesluokkalaisten videoivat omaa ympäristöään osana runovideo-työpajaa (KV).



8. YHTEISÖLLINEN JULKINEN TAIDE

Kyselyssä yhtenä osiona oli äänestys, jossa kysyttiin julkisesta taideteoksesta. Väinölään toivottiin eniten valoteosta (25%) ja muraalia (20%). Vastauksissa nousivat esille myös veistos (17%) ja ekoveistos (11%). Teoksen muotoa äänesti 235/358 vastaajaa. Teoksen toivottiin kuvastavan Väinölään menneisyyttä, luontoa yleisesti sekä Väinölään toiveikkuutta. Sisältöä äänesti 233/358 vastaajaa.

Tiedusteltaessa teoksen työstämiseen osallistumisesta vastauksia saatiin 83/358. Vastaajista 55% voisi osallistua suunnittelupajaan. Muita osallistumisen tapoja olivat kirjoittaminen (39%), piirtäminen (30%) ja rakentaminen (28%). Vastanneista 4% ilmoitti olevansa ammattitaiteilijoita ja voivansa ottaa osavastuun teoksen tekemisestä.

Urbact-hankkeen kanssa toteutettiin yhteistyössä ideointi väliaikaisista julkisista taideteoksista. Ideointi tapahtui asukastuvalla, jonne kutsuttiin väinöläläisiä. Tilaisuuteen osallistui kaksi ammattitaiteilijaa, jotka jatkoivat ideointia. Lauran ajatuksena oli esitellä kenttätöistä nousseita Väinölään liittyviä asioita, joista yhdessä siten valikoitiin teemat väliaikaisiksi veistoksiksi. Teemoiksi nousivat Kalevala, Radioaseman voimakkaat radioaallot sen toiminta-aikana sekä pyörävarkaudet. Näistä teemoista lähdettiin ideoimaan veistoksia:

- Kalevalainen tinttamareski bussipysäkillä, jossa jokainen voisi ottaa itselleen kalevalaisen roolin.
- Jättiläismäinen tuulikello, johon kerättiin asukkailta kattiloita. Ajatuksena laittaa kattilat soimaan vähän samaan tapaan kuin ennen, jolloin niistä pystyi kuuntelemaan radiolähetyksiä.
- Polkupyöräteos, jossa hyödynnettäisiin Varvourinjuovasta löydettyjä ruostuneita pyörän runkoja. Toisena teemana veistoksessa olisivat varaosat, joita voisi vapaasti ottaa käyttöön. Teoksen ideana oli kääntää negatiiviset pyörävarkaudet positiiviseksi varaosapankiksi.



Väliaikaisten vaneriveistosten yhteydessä syntyi maalauksia, joissa Kalevala ja lähiömaisema sekoittuvat. Ville Kirjasen ja Petri Haaviston työt "pääsivät ulkoilemaan" aseman avoimissa ovissa toukokuussa (LS)



9. KEHITTÄMISTOIVEET

Väinölä-kyselyyn vastanneet kertoivat toiveitaan ja kehitysehdotuksiaan liittyen Väinölään alueisiin, paikkoihin ja reitityksiin. Alueellisesti ehdotukset painottuivat Varvourinjuovan, radioaseman, kerrostaloalueen ja koulun alueille.

Väinölään toivottiin seuraavia parannuksia:

- Kerrostaloalueen yleisilmeen kohentaminen
- Paremmat bussilinjat
- Kauppa päivittäiseen asioimiseen
- Vesistöalueiden kunnostaminen ja pääsy useammasta paikasta. Varvourinjuopaa voisi kehittää ja Tiimanninokkaan toivottiin laituria.
- Polkujen ja ulkoilualueiden yleisen kunnossapidon parantaminen
- Radioaseman kehittäminen ja sitä ympäröivän puiston kehittäminen

Varvourinjuovan alue

Varvourinjuovan alueelle kohdistettiin toiveita eniten ja sen virkistysarvoa toivottiin parannettavan. Juovan- ja joenvarren nykyistä reitistöä ehdotettiin siistittäväksi, ehostettavaksi ja valaistavaksi. Vastaajat toivoivat luonto- ja maisemapolkua, jota pitkin pääsisi aina Harmaalinnaan saakka. Toiveissa pilkahtivat myös ilmoitustaulu, koirankakkapussiroskit, uimaranta, oleskelu- ja grillauspaikka penkkeineen ja valvottu venelaituri. Juovan- ja jokivarren reitistö nähtiin myös valotaiteen sijoituspaikkana.



Radioaseman alue

Radioasema koettiin potentiaalisena ja monipuolisena keskuksena, jota tulisi kehittää taiteen ja kulttuurin käyttöön. Rakennuksen ja sen ympäristön kunnostusta toivottiin. Alueelle ehdotettiin esimerkiksi liikuntapaikkoja, ulkoilupolkujen parannuksia ja niiden selkeyttämistä, frisbeegolfrataa ja puistoa.



Kerrostalojen ja koulun alue

Kerrostalojen ja koulun alueelle toivottiin kokonaisuudessaan lisää puistomaisuutta uusin istutuksin. Alueen elävöittämiseksi ehdotettiin mm. kahvilaa ja koontumispaikkaa kesäisine ruokakojuineen leikkipuiston yhteyteen. Alueelle toivottiin myös ilmoitustaulua ja jalkapallokentälle kunnollista nurmea. (LS, KV)



10. YHTEENVETO JA ARVIO

Väinölän kulttuurikartoitus vietiin läpi hankesuunnitelman mukaisessa laajuudessa ja aikataulussa pandemiatilanteesta huolimatta. Vastaajien tavoittaminen laadullisin menetelmin ei joissain kohderyhmissä täysin onnistunut, mutta etenkin lasten ja nuorten osallistuminen sekä aktiivinen vastaaminen karttakyselyyn paikkasivat tilannetta.

Kartoitus toi esiin sekä tavallisia lähiöelämän puolia että erityispiirteitä Väinölässä. Arjen kannalta tärkeitä toimintasuuntia olivat Sampolan palvelut, Koiviston ulkoilupuisto sekä Varvourinjuopa ja Tiimanninnokka ulkoilureitteineen. Huolenaiheina olivat kaupan puuttuminen, julkiset yhteydet ja virkistysalueiden kunnossapito. Viihtyvyyden suhteen oltiin lähiölle tyyppillisesti kahden vaiheilla osan arvosta luonnonläheisyyttä ja rauhallisuutta, osan moittiessa alueen ankeutta ja häiriöitä. Suhteellisen monipuolinen asukastoiminta, vahva tietoisuus alueen teollisuusperinnöstä sekä asumisen ylisukupolvinen jatkuvuus viestivät yhteisöllisyydestä.

Kulttuurin osalta erottui etenkin T.E.H.D.A.S. ry:n pitkäaikainen taiteellinen toiminta vanhalla radioasemalla ja asukasyhteistyö, mikä oli selkeästi vaikuttanut Väinölän asukkaiden positiivisiin käsityksiin julkisesta taiteesta. Myös alakoulun rooli kulttuuritoiminnan mahdollistajana korostui. Taidetyöpajoissa näkyivät oppilaiden monipuolinen kiinnostus ja valmiudet kulttuuritoimintaan ja niiden yhteydessä hahmottui myös uusia teemoja Väinölän kulttuurikehittämiselle, teollisuusperinnön lisäksi Kalevala-aiheiset kadunnimet. (MH)



HANKKEEN YHTEYSTIEDOT JA KANAVAT

Maunu Häyrynen, maisemantutkimuksen professori ja hankkeen johtaja
mauhay@utu.fi

FT Laura Seesmeri, tutkijatohtori
laura.seesmeri@utu.fi

FM Katrina Virtanen, projektitutkija
katrina.virtanen@utu.fi

Sosiaalinen media:

[Facebook](#) [Instagram](#) [Youtube](#)

Turun yliopiston maisemantutkimuksen Kulttuurisuunnistelu-hanke kuuluu ympäristöministeriön Lähiöohjelmaan 2020-2022.



Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

